

Zondag 22 augustus 1915 – enige editie

Bij leper de laatste twee dagen ongewoon artillerievuur, zo seint de oorlogscorrespondent van de Times op 19 augustus. De 17^e 's avonds werd een Duits vliegtuig bij Waasten naar beneden geschoten.

De Keulse correspondent van De Tijd schrijft over de vraag, of bij Duitse regeringskringen, en met name bij de Centrumfractie, al dan niet het plan bestaat, België blijvend bij Duitsland in te lijven o.a.:

Ieder, die met de bovengenoemde politieke kringen enige voeling onderhoudt, heeft de onwankelbare overtuiging, dat er niet de minste sprake zal zijn van annexatie, zelfs niet van het kleinste strookje Belgisch grondgebied. De keizer heeft bij het uitbreken der vijandelikheden voldoende duidelijk gezegd: "Wij voeren geen veroveringsoorlog." En Duitsland voelt ook bij de schitterende overwinningen van het ogenblik aan geheel iets anders behoefte dan aan het onder het juk brengen van andere volken en het knechten van nationale aspiraties, welke tirannie volgens het jongste pauselijke schrijven opnieuw haat van geslacht tot geslacht zou zaaien. Met zijn trouwe bondgenoot staat Duitsland alleen in deze oorlog, en wat ook sommige al-Duitsers mogen beweren, onze staatslieden hebben juist door de schier algemene vijandschap van de overige wereld ingezien, dat een sobere politiek het richtsnoer moet zijn en chauvinistische verlangens moeten worden ingetoomd. Geen blijvende vijanden van heden en zeker geen nieuwe vijanden moeten gekweekt worden, wil Duitsland zijn wereldpositie handhaven en niet de waakroep van het "Vae Soli" ondervinden in een tragische ondergang, die op de duur moeilijk zou kunnen uitblijven. Ter bevoegde plaatse is dit zeer wel ingezien, en al heeft nog pas de regering in de rijksdag tegenover de al te brutale vraag van Liebknecht een rechtstreekse verklaring over annexatieplannen ontweken, om aldus bij de onvermijdelijk naderende

vredesonderhandelingen zo sterk mogelijk te staan, alle welingelichten twijfelen niet aan de verzoenende houding, waarmee Duitsland straks de vriendschappen zal trachten te verwerven, waaraan het zozeer behoefte heeft.

Wat inzonderheid België betreft, men herinnere zich slechts de Duitse regeringsverklaring aan Engeland, dat Duitsland niets zou hebben aan een annexatie van België zonder tegelijkertijd hetzelfde met een deel van Nederland te doen, om te begrijpen, dat Antwerpen niet in de Duitse greep kan liggen. Zelfs zal België ondervinden, dat het "goedmaken", (door de rijkskanselier beloofd) van de eventuele oorlogsschade in België, ook nog zal gelden ondanks zijn verzet, al zullen ook de Ententemachten aan dit "goedmaken" moeten meedoen. Het Duitse rijk heeft echter te zeer ondervonden, hoe de inval in België bij de neutrale volkeren van de oude en nieuwe wereld is uitgespeeld, om niet de behoefte te gevoelen aan een grootmoedige handelwijze in ons België, welke een gepleegde, zij het dan ook noodzakelijke fout van Duitsland goed zal maken.

De Belgische legatie te 's Gravenhage publiceert onder dagtekening van 20 augustus het volgende communiqué:

Na een kalme nacht kenmerkte de dag zich door levendige artilleriegevechten. Wij hebben het kasteel Vicogne vernield en verbrand. Uit een vooruitgeschoven stelling der Duitsers, waaruit de vluchtelingen hevig onder geschutvuur werden genomen, hebben we eveneens als represaillemaatregel een geconcentreerd vuur geopend op 2 Duitse batterijen van middelzwaar kaliber in de richting van Merkem.

De Vlaamsche Stem.

Naar aanleiding van het, in ons avondblad van 18 dezer opgenomen artikel van mr. A. De Swarte, afgetreden hoofdredacteur van de Vlaamsche Stem, geeft mr. dr. Lucien Brulez, als persoonlijke vriend van de woordvoerders van beide fracties, enige opmerkingen ten beste, die het blad als hoofdartikel plaatst. Wij ontlenen er het volgende aan:

“Het grondige, essentiële meningsverschil” luidt aldus volgens de heer De Swarte: “Hun gehechtheid aan de Belgische zaak blijkt voorwaardelijk te zijn. Mijn verknochtheid aan België is onvoorwaardelijk.” En verder: “Intussen is en blijft de al of niet voorwaardelijkheid der toewijding aan het lot van België de ware toetssteen.” Dit in aansluiting aan het woord der mededeling van de nieuwe redactie “als voorwaarde van België’s herstel”.

De heer De Swarte heeft hiermee de dubbelzinnigheid van het woord voorwaarde misbruikt om een sofistich onderscheid te stellen en te verscherpen. Het sofistich misbruik bestaat hierin, dialectiek aan te wenden zonder ervan te willen weten. De heer De Swarte stelt het voor, alsof Vlaanderen en België twee gescheiden landen waren en de nieuwe leiding een ruilpolitiek beoogde: “Geef mij Vlaanderen, dan mag België hersteld worden.”

Welnu, het onderscheid tussen Wallonië en Vlaanderen kennen wij wel: het vroegere overwicht echter van zuid op noord willen wij wegnemen om duurzaam te bevestigen het harmonisch verband van beiden, d.i. een levenskrachtig België. – Dit is het doel der redactie; indien zij in haar streven niet slagen mocht, zou België, door de schuld van haar vijanden, aan die onverzoende tegenstelling ten gronde gaan.

Wat “voorwaarde” betreft, laten wij ter verduidelijking van de ware zin het woord aan volksvertegenwoordiger Frans van Cauwelaert:

“Wij hopen, sire, dat het Vlaamse bloed en ons lijden niet onvruchtbaar zullen geweest zijn voor de toekomst. Wij hopen dat de vreselijke gebeurtenissen, dat het ontzettend gevaar, welke wij doormaken, alle regeringspersonen en vertegenwoordigers van openbare besturen tot het inzicht zullen hebben gebracht dat Vlaanderen recht heeft op volledig eerherstel, recht op volkomen gelijkheid, recht op zijn evenredig aandeel in de stoffelijke en geestelijke goederen van de Belgische staat en tot het besef dat buiten een eerlijk doorgevoerde rechtsgelijkheid geen België op de duur bestaanbaar is.” (“Vlaamsche Stem” van 11 juli 1915).

Integraal geciteerd om het verwijt van zinsverdraaiing te voorkomen: “Ik laat de romantiek van het begin voor rekening van de schrijver; ik wil niet mee inroepen het herhaaldelijk gevorderd recht van Vlaanderen. Ik roep alleen de aandacht op het “levendig besef” dat van Cauwelaert bij alle Belgen zou willen opwekken, “dat buiten een eerlijk gevoerde rechtsgelijkheid geen België op de duur bestaanbaar is.”

Inderdaad, die mening zijn alle oprechte Vlamingen en Walen, in een woord alle goede Belgen, toegedaan. En het is juist dat besef dat de “Vlaamsche Stem” van den beginne af heeft aangekweekt en tot het einde toe zal bevorderen: dat zonder rechtsgelijkheid België niet leefbaar is. Aldus dient de zin der huidige redactie geïnterpreteerd te worden: dat het herstel van hun (d.i. Vlaamse) volksrechten als voorwaarde van België's herstel” “op waardige en loyale wijze zou bepleit worden”. (Mededeling van dinsdag 17 augustus).

Er is nergens en nooit sprake geweest bij haar van voorwaardelijk loyalisme, zoals de heer de Swarte formuleert. Er is sprake van een bestaansvoorwaarde, van een duurzaam levensbelang van België, zoals van Cauwelaert profetisch inzag; en dit is juist het bewijs van haar loyalisme, dat zij zich bekommert over de mogelijkheid van

België's herstel en dat zij bezorgd is om het geneesmiddel dat dit herstel en die gezondheid terug zal brengen.

Aan het slot van zijn beschouwingen richt de schrijver zich tot de Nederlandse pers, in verband met de bij haar gebleken belangstelling:

“Wij, Belgen, genieten hier de gastvrijheid van een land waar trouw aan traditie en fiere zelfstandigheid in ere gehouden worden. In de laatste dagen werden wij al te zeer herinnerd aan onwaardige zuiderse politieke partijen waardoor een opkomend bewustzijn in de kiem wordt gesmoord.

Is de veranderde houding van de heer De Swarte toe te schrijven aan de beneveling van inzicht, die een machtswoord in een vrije geest kan teweegbrengen? Of is het kinderlijke afhankelijkheid en gebrek aan mannelijke vastberadenheid bij hem?

Ik twijfel persoonlijk tot nog toe niet aan de goede bedoelingen van de heer De Swarte en ontzeg hem niet alle sympathie. Op mijn medelijden heeft hij recht. Maar hij mag niet verbitterd zijn dat zijn medeleiders der Vlaamsche Stem wel de zedelijke moed bezaten om “het redmiddel” niet te laten verduisteren, maar het uit zijn handen overnamen om het met eerlijk gebaar in het zonnelicht te brengen. Die nieuwe leiders zullen wel de achting, misschien de vrees, nooit de “absolution et indulgence” van dreigende machtshebbers verdienen.

Met dit inzicht, in dit vertrouwen, heb ik hun als Vlaamse Belg mijn medewerking toegezegd.”

Uit Overslag (bij Axel) wordt aan het Nieuws van de Dag, gemeld:

In de nacht van woensdag op donderdag kwamen vijftien Fransen voor de grensafsluiting. Elf daarvan wisten er ongehinderd door te geraken en zich op Nederlands grondgebied in veiligheid te stellen, twee werden gevangen genomen en naar Kemzeke gevoerd, terwijl de twee anderen zich door de vlucht reddden.

Een Belgisch ingezetene, die kort tevoren namens de vluchtelingen getracht had de Duitse schildwacht met duizend frank om te kopen, werd diezelfde nacht nog van het bed gelicht en gevangelijk weggevoerd.

Over de verandering in De Vlaamsche Stem schrijft de heer L. Simons in De Nieuwe Amsterdammer:

Over de vraag, welke dezer beide tactieken voor Vlaanderen en de toekomst der Vlaamse Beweging de meest aanbevelenswaardige is, past het m.i. geen Noord-Nederlander zich uit te laten. Wij hebben ons daarin niet te mengen, en wij kunnen het te minder doen, omdat onder de oorlogstoestand de communicatie met België zo uiterst gebrekkig is. En indien de groep der jongeren, de Gentse laat ik maar zeggen, hier in ons land naast de Vlaamsche Stem een eigen orgaan gesticht had, er zou geen enkele reden geweest zijn, ons daarover misprijzend uit te laten.

Doch waartegen ik moet protesteren in het algemene persbelang en juist ook voor de zuiverheid der verhoudingen tussen België en Nederland, is de wijze waarop deze jongere groep zich met behulp van Nederlandse jongeren van de Vlaamsche Stem heeft meester gemaakt.

Indertijd is dit dagblad gesticht door het groepje dat de eerste redactie vormde. Dit groepje zou de aandelen nemen en houden en aan een aantal welgezinde Nederlanders werd gevraagd verder

bedrijfskapitaal te helpen bijeenbrengen door het nemen van obligaties. Van de aandelen bleef een 60 procent ongeplaatst. Die 60 procent nu zijn later genomen door een Nederlander, een jong letterkundige nogal, de heer Gerretson (Geerten Gossaert) – met het kennelijk doel aldus de macht over het blad in handen te krijgen! Zo werd eerst geëist dat Dr. Jacob mee in de redactie zou komen en, toen samenwerking tussen hem en Mr. Deswarte en de zijnen onmogelijk bleek, restte de laatsten alleen het heengaan, nu zij niet bij machte bleken zich van zijn medewerking weer te ontdoen. – En nu de zogenaamde vergadering van aandeelhouders door het benoemen van een Commissie van Liquidatie Mr. Deswarte feitelijk van zijn intellectueel eigendom beroofd had, zou het plicht der behoorlijkheid – ook jegens de obligatiehouders en abonnees geweest zijn, die hun geld voor het blad gegeven hadden zoals het eerst was, inderdaad de uitgave te staken. Niet het oude blad in zee te sturen met een geheel nieuw programma.

Tot methoden als deze behoorde geen letterkundige zich te lenen. Daargelaten of een “Nederlander” zich met recht in die Belgische aangelegenheden mengt.”